

CZIBOR ZOLTÁN

A forradalomban

A CSAPAT, a legendás együttes, amely máig szóló, bevallatlanul is ható mércét adott az évtizedek során megnyomorodott magyar futballtudat számára, pályáivében, sorsában és mindennek tanulságában akár történelmünk példázata is lehetne. Benne tebetség és szorgalom, sorsszerűnek is hibetű történelmi nyomorúságunk fölé emelő vágyak és remények testesülhettek meg, s a hit, hogy egyszer mi is győzhetünk. Aligha volt csapat e század Magyarországon, amelyet zsenialitásával, tagjainak vagányságával és esendőségével együtt olyannyira a magáénak tudott volna ez az újmódi fogságba lökött nemzet, mint az ötvenes évek magyar labdarúgó-válogatottját. Aranycsapat volt és maradt az a gárda nekünk mindörökké, a sportág csúcsát jelentő világbajnoki arany nélkül, s lehet abban is valami törvényszerűség (sorsszerűség?), hogy a magyar sporttörténelem legnagyobb tragédiáját a labdarúgás történetének – számunkra legalábbis – legragyogóbb együttese szenvedte el. Állításom talán nem egészen állja ki a szaktudományosság próbáját, de vallom: a berni 2:3 – meg az 1956-os szétszéledés – olyan feldolgozhatatlan, kivehetetlen traumája a magyar labdarúgás történetének, akárcsak Trianon a nemzet történelmének, hiába próbálunk szabadulni tőle a jövő hazugul csábító alkalmaira leső, vállrándító nemtörődomséggel akár. Ama csapat így vagy úgy a magyar nemzettudatnak is a része lett, sorsképletünk példázata, hiszen ma már nem csak népünk és győzelmi reményünk van fogyóban, az egykor volt legendás gárda tagjai is föltűnően korán halnak. A csapat majd felét a szíve vitte el.

Szóllósi György, e szemtelenül fiatal, de kivételes empatikus készséggel megáldott sportújságíró könyvét (Czibor – Dribli az égig, Print City Kft., 1997) forgatva hajlamos vagyok arra gondolni, hogy nem is annyira a legnagyobbakként emlegetett Puskás vagy Bozsik, hanem a társai által „Bolondnak” becézett balszélső személye és sorsa, életfölfogása és hitvallása modellezheti leginkább azt az összetett, a sportbéli példán jóval túlmutató viszonyrendszert, amiben valahol e megemészthetetlen és tudatosíthatatlan jelenség (vagyis a csapat) titkának a kulcsa rejlik. A halálos betegség tudatában valló Czibor Zoltán hömpölygő, néhol indulati elemeket sem nélkülöző, de a keresztény hit szellemétől átítatott monológját olvasva bárki rádöbbenhet: valószínűleg ez az ember értette már akkor – és a következő időkben – a leginkább, hogy miért is születettek ők emberként és istenáldotta tebetségű labdarúgóként erre a magyar világra. Czibor volt a játékot – korát megelőzve – szabadon újraértelmező, rendhagyó magaviseletű vagány, aki olvasott, múzeumokba járt, aki tökéletesen átlátta a rendszer hazugságát és vigasztalan brutalitását, aki idegen földön is mindig a hazát és Komáromot emlegette, s akiről az is magától értetődő módon terjedhetett el – mint Grosics Gyula Szóllósi könyvében olvasható emlékezése is példázata –, hogy fegyveresen vett részt a Széna téri harcokban.

Életének a forradalom alatti néhány napjáról még hazatérése után sem beszélt. Az itt közölt visszaemlékezést 1993 novemberében vetette papírra a saját kezével, alighanem valamelyik 1956-os szervezet kérésére. (Erre utal a megszólítás – Tisztelt Bizottság! –, valamint az is, hogy Czibor az írást pontosan dátumozta, személyi számát, igazolványának számát is közölte.) Az emlékezést élete utolsó fél esztendejének legközelebbi tanúja, Szóllósi György találta meg hátrahagyott dolgai között. Nem gyakorlott tollforgató írta a szöveget, s a történészek sem igen használnák majd szaktörténeti dokumentumként. Ez az írás csupán az emberről tanúskodik a maga redukált szűkszavúságával. Czibor nem reflektál az ismert nagy (!?) eseményekre, nem okoskodik, nem oszt igazságot, csak arról beszél, amit a saját szemével látott, s kétség nem férhet abhoz, hogy amit elmond, az lélektanilag is hiteles, az utolsó szóig. Az írás fókuszában a lelkiismeretének parancsa szerint cselekvő ember áll, aki

nem azért sétál és szemlélődik, hogy bős legyen, hanem hogy segítsen, ahol kell és lehet, a hazafi, aki nem akar magyarra lőni, bármilyen ruhát visel is az, s aki számára – Isten parancsa szerint – az élet minden értéknel előbbre való. Egy zseniális tebenségű emberrel szembesülhetünk e minden indulattól és tudálékos modorosságtól mentes visszaemlékezésben, akinek a forradalommal való azonosulása soha nem volt megkérdőjelezhető (abban a binni akart tudatban utazott el, hogy a forradalom győzött!), aki még – talán egyik utolsóként – tudta, hogy az ismertséget és a népszerűséget mire kell használni, s azt is, hogy mikor, s aki Isten és a Haza nevét mindig szíve szerint való őszinteséggel írta nagy kezdőbetűvel.

N. Pál József

1929. augusztus 23-án születtem Kaposváron. Édesapám mozdonyvezető volt, születésem előtt helyezték át a somogyi városba, de egy esztendő múltán visszaköltözhattünk. Ezután már Komáromban nevelkedtem, 18-19 éves koromig. Ebben a városban végeztem az iskoláimat is. Az elemi után polgáriba jártam, de ezt az iskolát – mivel 1944–45-ben mint leventét Németországba vittek – csak 1946-ban fejezhettem be. 1946 augusztusától egy évig a komáromi fűtőháznál mint szénkirakó dolgoztam, közben tanultam, ennek köszönhetően kerülhettem a forgalomhoz vonatvezetőnek. Ilyen minőségben 1948-ig hivatalosan a MÁV kötelékébe tartoztam.

Vasúti pályafutásom ebben az évben örökre befejeződött, mivel a Ferencvárosi TC leszerződött mint labdarúgót. (A klubot 1949 őszén az Élrelmezési Szolgáltató vette át.) Két és fél évig játszottam itt, majd 1951 őszén bevonultam katonának a kelenföldi híradósokhoz. Pár hónap után a Bástya edzője – a mostani MTK-ról van szó, amely akkor az ÁVH-hoz tartozott – kérte a hatóságokat, hogy szeretné Czibort a csapatánál látni. Ezért aztán 1951–52 telén a híradósoktól az ÁVH Főton lévő tiszti iskolájára helyeztek át, itt lettem a Helsinkibe készülõ olimpiai keret tagja. Az olimpiai esküt a Bányász Szakszervezet Székházában, az akkori Magyarország legnagyobb vezetője¹ előtt tettem le.

Az eskü utáni szünetben Hidegkúti Nándor bemutattott a hadügyminiszternek² mint a Bástya új játékosát. Erre a hadügyminiszter parancsot adott: a titkára által visszavezényelt az eredeti rendeltetési helyemre, a híradósokhoz. Amikor Főtra érkeztem mindezt jelenteni, a törzsparancsnok kezembe adta a parancsot, és indultam Pestre. Útközben azonban én változtattam a parancson.

Nem a híradósokhoz mentem, hanem a Sporttiszti Iskolán jelentkeztem. Késõ este lévén csak az ügyeletes tiszt volt ott, aki nem fogadhatott. Egész éjszaka kabarékban voltam, tudva, hogy a VÁP emberei oda nem járnak – gondoltam, majd másnap jelentkezem, amikor a parancsnok is ott lesz. Másnap reggel jelentkeztem az iskolában, ahol őszintén és boldogan fogadtak. Megígérték, hogy két-három napon belül elintézik az áthelyezésemet, de azt is a tudomásomra hozták, hogy addig ott nem maradhatok. Hívtam a családot, kiderült, hogy már keresett a katonai hatóság járõre, megértettem hát, hogy sem a lakásomban, sem a sportiskolán nem maradhatok. Három napig az ÁVH tiszti iskola egyenruhájában barangoltam. Állandóan telefonálgattam a lakásra és a tiszti iskolára, mígnem három nap után szabadon járhattam Budapest utcáit, mint a Csepel SC labdarúgója, 1953 januárjáig³. Közben a Sporttiszti Iskolán tanultam az összes sportágat elméletben és gyakorlatban, valamint a hadászatot és a kötelező politikát. Elõléptettek, és felajánlották a pártjelöltségi tagságot is. Megmagyaráztam nekik politikai nézeteim szegénységét, amit tudomásul vettek.

1953-tól 1956. november 1-ig a Budapesti Honvéd labdarúgócsapatában játszottam, ahol nagyon könnyű dolgom volt, mivel hét-nyolc világnagyság segített előre a sportpályafutásomban. E három év közben századosi rangot kaptam, de 1955 tavaszán õrnagyi elõléptetésemet fegyelmi okok miatt⁴ visszavonták.

Az 1956-os őszi szezon kezdete mind a bajnokságban, mind a válogatottban (a jugoszláv, a szovjet, a francia és az osztrák csapatot egyaránt idegenben vertük meg) győzelmeket hozott, ami nemcsak Hazánknak, de a Budapesti Honvédnak is a dicsőségére vált, hiszen a csapatból hét-nyolc játékos szerepelt a nemzeti tizenegyben. Az Ausztria elleni mérkõzés után⁵ még aznap este elmentünk Tatára⁶, az edzõtáborba. Október 22-én, 23-án és 24-én a megszokott feladatokat végeztük, hiszen vártuk a svéd válogatottat, de ez a mérkõzés elmaradt⁷, mert 23-án kitört a forradalom. A táborban 23-án este izgatott hangulat lett úrrá a fiúkon, ami érthetõ volt, mivel hallgattuk a rádiót. Másnap, 24-én lejött

Tatára Hegyis, valamint két politikai vezető, és nyugtatni akartak bennünket, mondván, Pesten nem történt semmi, maradjunk nyugodtan, a magyar–svéd mérközést megtartják. Még azt is mondták befejezésül, hogy menniük kell, mert várja őket a családjuk. Ezzel a pimasz hazugsággal akartak becsapni bennünket, amikor már a rádió hírei sok magyar áldozatról beszéltek. Azt válaszoltuk, hogy mi pedig holnap hajnalban indulunk haza, mert mindenkinek van családja, és isten önökkel!

Így hát 25-én hajnalban egy menetrenden kívüli vonattal a tóváros-kerti állomásról utaztunk Budapestre, de csak Kelenföldig vitt bennünket a járat. Itt váltunk el egymástól azzal, hogy „sziasztok, még találkozunk”, s ezután mindenki gyalogosan indult el az otthona felé. Nekem a budai lakásomig könnyű volt eljutnom. A többi barátom...? A családom (három gyermekem volt már) meglátogatása után bementem az Ezredes utcai HM-kocsijavítóba, a munkahelyemre benzint tankolni, és ott Csefán István őrnagy kollégámtól kértem egy pisztolyt és két doboz lőszert. Körülbelül egyórás beszélgetés után azt mondtam az ott lévő bajtársaimnak, hogy elmegyek körülnézni. Ekkor már az esőköpenyemről a vállpántokat otthon hagytam, s civil ruhában, kalapban indultam el. Ettől a naptól a 31-re virradó hajnalig – tehát addig a napig, amikor a Budapesti Honvéd csapata elindult Spanyolországba, a Bilbao elleni BEK-meccsre – minden nap bejártam a telepre.

*

1956. október 25-től 1956. október 31-ig a következők történtek velem. Mielőtt kiléptem a telepről, Csefán őrnagy utánam szólott, hogy „vigyázz, Zoli, mert seggbe lőnek”. Én finoman visszaszóltam az ég felé nézve, és azt mondtam: „Nem félek, Pistám, mert mi ketten vagyunk. Van nekem valakim, aki még soha nem hagyott cserben.”

A Moszkva tér felől, az Olasz fasor¹⁰ és a nevezett tér bal oldalán sétálva, nézelődve láttam, hogy a Vérmező felől a Széna térre vezető átjárón anyák és gyermekek állnak ezen a csendes napon, s ugyanebben a pillanatban a férfiak a Széna tér oldalán csoportosulnak. Alig haladtam ötven métert, géppisztolysorozatokat hallottam. Egy kis fekete Tátrából az imént említett anyákra és gyermekekre lőttek. Róluk csak azok a férfiak tudtak vagy tudnak beszélni, akik azt a Tátrát akkor azonnal megállásra kényszerítették... Az autót rögtön felborították, s az azonnal lángba is borult. A látottak miatt irányt változtattam. Kissé szédülve a vérszagtól a téren át a síneken keresztül a Déli pályaudvar fele sétálva láttam, hogy 13-14 éves fiúk a pályaudvarról személykocsikat tolnak ki a dunai oldalon a villamossínekre. Egy már be volt fékezve, amin egy fiú állt, s a következő kocsit jött felgyorsulva a Moszkva tér felől. Amikor odaérkeztem az álló vasúti kocsihoz, láttam, hogy a fiú készülődik átugrani a gyorsan érkező kocsira. Ráordítottam, hogy ne ugorjon, de ő pillanatok alatt ugrott. A vasúti kocsik szélesebbek, mint a villamosok, talán ha pár centi van a kettő között... A fiú megérkezett a mozgó kocsik peronjára, de az egyik lába combtól beszorult a két kocsi közé. A gyereket a bal vállamra vettem, s arra gondoltam, hogy felviszem a közelben lévő HM tiszti kórházba, amikor meghallottam a hátam mögött egy teherautó zaját. Amikor már csak ötven méterre volt tőlem a teherautó, átszaladtam a fiúval a Vérmező oldalára. Mivel nem tudtam a gépkocsi szándékát, elővettem a fegyverem, és a vezető felé irányítottam. A teherautó tőlem körülbelül nyolc méterre megállt, a vezető kiszállt. Láttam rajta a jóindulatot, ezért a fegyvert zsebre tettem, s kértem, hogy a fiút vigyék kórházba. (Ez a fiú 1961-ben, amikor a fiam hatéves korában liftbalesetben szintén elveszítette tőből a lábát, levélben azzal próbált engem megvigasztalni, hogy az én fiam is fog majd falábbal focizni, mint ő, s megköszönte, amit érte tettem.)

Miután a fiút elvitték, leültem a Vérmező fűvére pihenni. Körülbelül tíz perc múlva indultam vissza az Ezredes utca irányába. Az egyik sarokház ablakaiból besorozott kék ÁVH-sok¹¹ mosolyogtak, kacagtak a járókelők felé, így felém is. Az Ezredes úti telepen beszélgetés közben már eltérő vélemények alakultak ki a tisztek között. A nagy vita engem untatott, ezért éjfél után hazasétáltam.

Másnap, október 26-án ismét egyedül indultam el a Margit hídon át az Oktogonig, majd onnan vissza a Tabánig. Aznap este kértem egy személyautót, amivel kimentem Kispestre, a Budapesti Honvéd klubházába, és megmondtam, hogy a kollégiumban kedd óta nem ettek. [Nem tudjuk, Czibor melyik kollégiumra gondol – Sz. Gy.] Úgy emlékszem, még e nap délutánján állt meg egy teherautó az

Ezredes utcai telep bejáratánál, tele tíz év körüli egyenruhás gyerekekkel, akiknek a nyakában géppisztoly lógott. Láttuk az ablakból, hogy egy honvéd százados szállt ki a sofőrülés oldalán. Amikor a fél lábam már kint volt az udvaron, az őrnagy barátom azt mondta mosolyogva: „Így van, Zoli, te menj, mert te nem vagy egyedül.” Közeledésemre a százados tisztelgett, amikor felismert, üdvözölt, majd így szólt: „Zolikám, parancsot kaptam, hogy ezeket a kis zsidó fiúkat vigyem ki Bécsbe.” Megmutatta a Vöröskereszt-peccséttel ellátott, hivatalos levelét is. „Azt akarod, hogy menjek veletek?” – kérdeztem. „Nem, Zoli – felelte –, hanem üzemanyag kell, hogy eljussak Bécsig.” Mondtam a fiúknak, hogy tankolják meg az autót, és még a kannákba is tegyenek benzint. Figyelmeztettem a századost, hogy mondja meg a gyerekeknek, ne hogy véletlenül meghúzzák a géppisztoly ravaszát, mert a géppisztollyal és a huszonöt kilójukkal együtt kirepülnek a gépkocsiból. Kacagtak. Elköszöntünk, és jó utat kívántam nekik.

Ekkor már kezdett sötétedni, s én elmentem a Moszkva tér–Széna tér–Vérmező–Déli pályaudvar irányába. Útközben minden utcába benéztem. Az említett ÁVH-laktanya egy kis utcára nyílt. Tizenöt-husz főből álló csoportosulást láttam előtte, lassan közeledtem feléjük. Megálltam tőlük pár lépésre, s hallottam a beszédjüket: „Itt nincs senki” – kiabálta valaki belülről, egy másik pedig többször megismételte, hogy „Itt kell hogy legyenek!”. Egy húsz év körüli fiú mellém sétálva megismert, és a nevemen szólított, majd megkérdezte, mit keresek erre felé. Itt lakom – mondtam –, s körülnézek, hogy mi újság. „Az az újság – mondta erre ő –, hogy nem találjuk a kékeket, pedig tegnap láttam, hogy tele volt velük az ablak. De hála istennek, hogy ilyen gyávák, mert ha itt maradnak, akkor mi is.” Megkérdeztem, ki az az idősebb ember, aki beszélget a fiúkkal. Azt felelte, hogy ő a Szabó bácsi¹², a főnök. Mondtam, kora reggel jöttem erre, az összes ablak be volt zárva, nem láttam semmiféle mozgolódást, biztos, hogy a laktanya már üres¹³. Megkérdezte a fiú, van-e fegyverem, mire mondtam, hogy van, de magyarok ellen nem használom. Akkor minek neked? – kérdezte. Mert félek a sötétben – válaszoltam. Elment jelteni Szabó bácsinak, én az Alkotás utcán át az Ezredes utcába mentem, majd hajnal felé a családi otthonomba.

Szombaton, 27-én reggel ismét a telepre mentem, ahol három fiatal hadnagyot láttam elég zavarodottan, katonai ruhában, rangjelzések nélkül. Ránéztem Csefán őrnagyra, aki elmondta, hogy kiszakadtak a törzshelyükről, és házról házra menekülnek, de továbbmenni nem mernek, mert több forradalmi csoport is van az Olasz fasor és a mellékutcák környékén. Kocsival sem meri elvinni őket senki. Megkérdeztem tőlük, hova akarnak menni, mire azt mondták, hogy a Lenin Akadémiára. Volt az udvaron egy közepes dzsip vászonnal letakarva, mondtam a hadnagyoknak, hogy bújjanak alá. Odaszóltam egy sorkatona gépkocsivezetőnek: „Te vezess, de a harminc kilométeres sebességet ne lépd túl, mert lassan jársz, tovább élsz!” A fiú mosolygott, én felléptem a kocsisisperonjára, a kalapomat bedobtam az ülésre. Én csak azt tudtam, hogy az Akadémiára az Olasz fasor visz ki, de a sofőr pontosan tudta az utat. Három csoporttal találkoztunk, de csak egyiknél volt fegyver. Mindegyiket tisztelettel köszöntöttem „győztünk” szóval, mire ők is boldogan visszaköszöntek. Az Akadémia kapujáig vittük a három fiút, majd visszafelé ugyanígy érkeztünk a telepre, ahol a gépkocsivezetőnek megköszöntem a bátorságát, amit ő örömmel fogadott. Ezután bejártam a megszokott utat, meglátogattam a barátaimat a Vérmező mindkét oldalán, elmentem a Tabánig, majd vissza az Ezredes utcába, onnét pedig haza.

28-án, vasárnap adtam ki életem első s egyben utolsó parancsát. Az Ezredes utcából nem a megszokott útvonalon indultam el, hanem a Széna téri piac felé, a budai gázelosztó tartályai mellett. Tudtam, hogy Szabó bácsi, a forradalmár oda szokott visszavonulni az embereivel. A buktatón (a Széna tér felől a Vérmezőre) túl, a Moszkva tér keleti oldalán állt egy „U” alakú ház, oda álltam be nézelődni a fal mellé. Félóra múlva a csendet teherautók zaja törte meg, s a Vérmező felől katonai teherautókat láttam érkezni. Egy perc sem telt el, amikor a parancsnoki gépkocsi megállt előttem. Egy hadnagy kiugrott, s tőlem egy méterre hevesen kiadta a parancsot, ami szó szerint ez volt: „A gáztartályok közé menekült fasisztákat felszámolni!” Kivert a hideg veríték, lelki szememmel láttam a nagy robbanást és a levegő égését. Pillanatok alatt kitisztult az agyam, s megkérdeztem, ki adta ki ezt a parancsot. „Bajtárs, a Minisztériumból kaptam a feladatot, hogy kitől, azt nem tudom, de telefonon adták a parancsot” – mondta.¹⁴ Elővettem a katonai igazolványomat, és bemutatkoztam. Levettem a kalapomat, és azt mondtam: „Hadnagy bajtárs, ezt az örült parancsot bármilyen barom egy telefonfülkéből is

kiadhata volna, s ezzel a tettel egész Buda elpusztulhatna. Én adom ki a parancsot, vigye el a fiúkat, vissza a laktanyába!” A fiúk között rendetlenség támadt, leugráltak az autóról, és a nevemet kiabálták. Szereztek papírt, és autogramot kértek. Tizen-egynéhány aláírás után megkérdeztem tőlük, melyik laktanyába tartoznak. A kelenföldibe, mondták (én is oda vonultam), mondtam nekik, mindjárt ott lesznek. Felszálltak a kocsikra, majd a hadnagytól „erő, egészség” szavakkal elköszöntem. A kocsik jobbra kanyarodva az Alkotás úton elmentek Kelenföld felé. Én hazasétáltam a családomhoz, korán lefeküdtem, még a három gyermekemmel sem volt kedvem játszani.

Másnap reggel nyolc órakor a feleségem azzal keltett fel, hogy egy embert meg akarnak ölni a ház előtt. Rendbe hoztam magam, a ház kapualjában megálltam, és hallgattam. Hát igen! Férfiak, nők sikoltoztak. Megölni! Felkötni! Ávós! Titkosrendőr! Ilyen szavakat kiabáltak a felé az ember felé, aki egy oldalkocsis motor mellett állt, halálra rémülten. Elindultam a tömeg felé, a kör szétnyílt, akkor már csend volt. Megkérdeztem a fiútól, van-e családja. Azt felelte, hogy éppen azokhoz akar menni. Menj és vigyázz rájuk, mondtam, majd kiléptem a körből, és elkísértem a Krisztina templomig. Onnan a telepünk felé vettem az irányt. Megérkezésem után pár percig beszélgethettem, amikor kiszólt a főnök, hogy telefonhoz hívnak. „Ki az? Öcsi? – Igen, szevasz, Zoli. – Örülök, hogy hallom a hangodat, Öcsikém, mi újság? – Itt vagyunk a Külügyminisztériumban az útlevelekért, hogy le tudjuk játszani a Bilbao elleni BEK-meccset, de nem adják ki az útleveleket. Légy szíves, gyere el, és beszélj velük.” Erre a már szóba került gépkocsival és sofőrrel a Duna-parti minisztériumba mentem. Az információs pultnál nem volt senki. A néma csendben beszélni kezdtem egy láthatatlan senkinek. „Bácsika! Uram! Barátom! Nem rosszkodni jöttem, csak megkérdezni, hogy hova esik az útlevelesztály.” Megismételtem a nevemet, és mondtam, hogy a Puskás Öcsi vár. Erre a pult alól ijedt arccal felnézett egy bácsika, és megmondta, hol a keresett iroda. Egy nagy szalonba léptem be, az ajtónyitás hangjára pedig belépett a másik oldali irodából az Östreicheris és az Öcsi. Mindenféle köszönés nélkül, fennhangon mondtam a Puskás Öcsinek: nem mondtad nekik, hogy a meccs lejátszása után hazajövünk? Erre a három személy közül az, aki az írógépnél ült, megszólalt, hogy kiadja az útleveleket, csak még le kell gépelni. (Ma sem értem, miért nem adta ki Puskás Öcsinek!) Húsz perc alatt le tudja gépelni? – kérdeztem. Mondta, hogy igen, én meg leültem a szalonban. Nem telt el húsz perc, jött Puskás Öcsi azzal, hogy „minden rendben van, Zoli, szerdán reggel indulunk a Sportisztizti Iskolából”. Mire felkeltem a fotelból, már nem is láttam őket. Lefelé indulva talákoztam az MTK két vezetőjével, akik panaszkodtak, hogy nem adják ki részükre az útlevelet. Kértek, segítsék... Visszasétáltam az irodába, s mondtam ugyanannak az embernek, hogy az MTK-sok is vissza fognak jönni külföldről, s kérem szépen, adja ki az ő útleveleket is.

Kedden ismét sétáltam a szokott útvonalon, majd délután egy-két közeli barátomnál tettem látogatást, hogy elköszönjek tőlük a mielőbbi viszontlátásig. A korai sötétségben fiatal fiúk meszeltek a házunk falára szovjetellenes mondatokat. Kivettem az egyik fiú kezéből az ecsetet, és én is a falra meszeltem, hogy „Ki az oroszokkal!”. Utána jutott eszembe, hogy nem oroszokat, hanem bolsevikokat kellett volna írnom. Utolsó látogatásom az említett ÁVH-s laktanyától visszafelé a harmadik vagy a negyedik házba vezetett. A ház kapuja már ki volt löve, kifelé a feleségemet kibújtattam, aki visszaszólt, hogy „Tankok!” Lassan közeledett, és majdnem előttünk megállt két tank, s a toronyfegyverével ránk célzott. Karlengetéssel kiabáltam feléjük, s az aszszonyt is noszogattam. „Zdrasztvujtye, tovaris!” köszönésekkel üdvözlöttük őket, és lassan haladva mögöttük mentünk haza.

Másnap, október 31-én a megbeszélte indulási időnél húsz perccel később érkeztem. A társaim az autóbusszal mellett állva vártak, már csak én hiányoztam. Üdvözlés után a Honvéd SE elnöke, Madarász Endre kért, hogy Kocsissal és Budaival együtt menjek be vele az irodába. Közölte velem, hogy a fiúk megválasztották a Forradalmi Bizottság elnökének, a két sportbarátomat pedig elnökhelyettesnek. A csapat tagjai elhatározták, hogy ő nem jöhet velünk, majd sírva mondtam, hogy ha itthon hagyjuk, akkor őt megölik. Mondtuk neki a két elnökhelyettesrel, hogy „nem ölnek meg, mert együtt megyünk és együtt is jövünk haza”. Kiléptem az udvarra, és a lépcső legfelső fokáról így szóltam a fiúkhöz: „A Bandi bátyánk is velünk jön.” Bandi szállt fel elsőnek, aztán mi sorba, és elindultunk Bécsbe. November 4-én a rádiót hallgatva megtudtuk, hogy a szovjet hadsereg a magyar forradalom letiprására visszajött az országba, hogy másodszor is „felszabadítsa” Hazánkat.

Ekkor határoztam el, hogy nem jövök haza.

*

Mivel a Bilbao elleni meccsig még hetek voltak hátra, felkészülési mérkőzéseket játszottunk Belgium, Németország, Spanyolország és Olaszország csapatai ellen. A bilbaói meccs után mindenféle engedély nélkül dél-amerikai túrára indultunk 1957 januárjában, ami körülbelül két hónapig tartott. Még az olasz túra közben én egyéves előszerződést kötöttem az AS Romával, ezért Dél-Amerika után az olasz fővárosba mentem a családomhoz is, akiket háromszori próbálkozás után, 1956. december 6-án sikerült kijuttatni az országból. Közben megtudtam, hogy a FIFA és az MLSZ egy-egy évre eltiltott, így az előszerződésem érvényét veszítette. Ekkor a Barcelona hetedmagammal meghívott, és 1957. december 31-ig, a büntetés lejártáig minden költségemet kifizette. Hároméves szerződést írtam alá náluk.

Harminchat évig Barcelonában éltem. Az állampolgárságot 1958-ban ajánlotta fel a spanyol állam, s mivel hontalanok voltunk, én elfogadtam. Jelen pillanatban kettős állampolgárságom van. 1992 végén véglegesen hazaköltöztem nevelővárosomba, Komáromba.

A fegyverem sorsáról csak annyit tudok, amennyit a feleségem elmondott. Előbb a konyhában, a szekrény tetejére rejtette el a lőszerrel együtt, majd a pisztolyt a kazánba, a két doboz lőszert meg a szemeteskukába dobta.

A szöveget közli: Szöllősi György

¹Rákosi Mátyásról van szó.

²Farkas Mihályról van szó, aki a sportért felelős honvédelmi miniszter volt 1948–1953 között.

³Az akkori hatalom a Budapesti Honvédnak átkeresztelt Kispestből hozta létre – erőszakos átigazolásokkal is – a korszak reprezentatív csapatát. Czibor – ellentétben Budai Lászlóval és Kocsis Sándorral – ezt a kényszert az emlegetett, reá jellemző agyafúrtsággal rövid időre ki tudta játszani, de Farkas Mihály újabb parancsa ellen („Czibor játszódjék a Honvédban!”) már semmit nem tehetett.

⁴1955 tavaszán Czibor az Emke bárjában hangosan szidta a rendszert, majd összeverekedett az ÁVH civil ruhás ügynökeivel. Hetekig házi őrizetben volt, s a válogatottból is több hónapra kimaradt.

⁵A mérkőzés – 2:0-ra nyertünk – 1956. október 14-én volt, Bécsben.

⁶A magyar sportolók központi edzőtáborra 1948 óta Tatán volt.

⁷A magyar–svéd mérkőzés 1956. október 28-án, vasárnap lett volna.

⁸Hegyi Gyula (1897–1978) a különböző neveket viselő sporthivatal első számú vezetője volt 1948 és 1962 között államtitkári rangban, egy időben a MOB elnöke is.

⁹Czibor, mint a Budapesti Honvéd labdarúgója, a Honvédelmi Minisztérium kötelékébe tartozott, ennek egyik objektuma volt a „munkahelye”.

¹⁰A mai Szilágyi Erzsébet fasorról van szó, amelyet 1946 és 1962 között Malinovszkij fasornak, korábban (1941-től) Olasz fasornak hívtak. Czibor következetesen az út régi nevét használja.

¹¹A népnyelv az Államvédelmi Hatóság egyenruhás tagjait a váll-lap színéről „kék ávosoknak” nevezte, a határőröket pedig „zöld ávosoknak”.

¹²Szabó János (1897–1957) a Széna téri felkelők parancsnoka volt, a megtorlás során az elsők között végezték ki, 1957. január 19-én.

¹³Czibor emlékezete itt is pontos lehet, hiszen a szaktörténeti földolgozásokból ma már tudható, hogy – Münnich Ferenc belügyminiszter utasítására – már október 26-án megkezdődött az ÁVH-sok átöltöztetése, menekítése.

¹⁴Ezen a napon – 1956. október 28-án – a Nagy Imre-kormány kihirdette a fegyverszünetet, elismerte a népmozgalom nemzeti, demokratikus voltát, tehát győzött a forradalom. Az MDP militáns szárnyát képviselő, a mozgalmat mindvégig fegyverrel leverni szándékozó, Nagy Imrécék megbuktatását is megtervező Katonai Bizottság a Honvédelmi Minisztériumban székelt, céljait a fordulattal egy időben sem adta fel. A parancs innét származhatott.

¹⁵Östreicher Emil (1914–1992) sportvezető, menedzser. 1955–56-ban a Budapesti Honvéd labdarúgó-szakosztályának irányítója. Ő volt a nevezetes túra vezetője. Nem tért vissza Magyarországra, a Real Madrid menedzsere lett.